

3. Педагогічний репертуар вокаліста. Романси та обробки народних пісень українських композиторів-класиків. Баритон. Випуск 1 / Упоряд. Н. В. Татарінова. К.: Мистецтво, 1966. 56 с.

4. Стулова Л. Вопросы вокального воспитания актера драматического театра. М.: [б. и.], 1974. 99 с.

5. Хрестоматія вокально-педагогічного репертуара для баритона и баса / сост. Г. Аден. М.: Музыка, 1966. 127 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-004-9-24>

ОБРАЗ-СИМВОЛ ЄВШАН-ЗІЛЛЯ У ПОЕЗІЇ Б. КРАВЦІВА

Жураківська О. О.

аспірант

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

м. Івано-Франківськ, Україна,

учитель української мови та літератури

Калуського ліцею імені Дмитра Бахматюка

м. Калуш, Івано-Франківська область, Україна

Мистецька доля Б. Кравціва, українського письменника-емігранта, – щедра на талант, випрозорена печаллю, наділена духовними вимірами. Храм свого духу поет закладав, мурував і вимурував на фундаменті найшляхетніших українських та світових надбань. У цю фортецю увійшла й гідна схиляння та подиву культура страждання. У його поезіях – згусток долі, сакральність євшан-зілля, неминучість кінця, вічність початку, важке самоствердження людини.

В еміграційний період у Європі Б. Кравців видав такі поетичні збірки: «Остання осінь» (Прага, 1940; Берлін, 1941), «Під чужими зорями» (Берлін, 1941), «Кораблі: Вибрані поезії» (1922-1947 (Байрот), 1948).

Варто зазначити, що саме збірка «Остання осінь» символізувала завершення цілої довоєнної епохи, пов'язаної з рідною землею. У поезії Б. Кравціва звучить ностальгічна нота переживання емігранта, відчуття непоправних втрат, глибокі роздуми над причинами й сутністю Голгофи України. Всесвітня печаль пронизує твори поета про невідворотність того, що записано в книгу життя. Зв'язок із рідною землею втілюється в україноцентричній поезії Кравцева. Науковець О. Гордійчук зазначає: «Архетип Землі – у своїй основі містить споконвічно високий рівень

довіри до «доброї неньки землі», має суттєвий вплив на формування психологічного оптимізму та гармонійного світовідчуття українського народу завдяки щедрим природним умовам [2, с. 17].

Домінуючий образ-символ у творчості митця – євшан-зілля, наповнений трагічним світовідчуттям втраченої Вітчизни. Відомо, що євшан-зілля – це символ пам'яті рідної землі, Батьківщини. Євшан-зілля (полин) – степова запашна рослина із червоним або пурпуровим цвітом. Слово «євшан» за походженням тюркське. В українському фольклорі полин – надійний оберіг від русалок, іншої нечисті. Образ «євшан-зілля» став літературною традицією. Він зустрічається у творах І. Франка, М. Вороного, Л. Забашти, М. Чабанівського, В. Коломійця та ін.

Особливо промовиста назва збірки Б. Кравціва «Під зорями чужими». У ній невимовний біль за втраченим, а рідна земля розкривається в семантичному полі через «національно-історіософські модули «Роду й Дому», які для поета є сакральними» [1, с. 94].

Під світом зір чужих – в годину пізню
самотніх ночей – раптом так збагнем,
впечемо серце жаром наглим врізу:
– Даремне все! Від себе не втечем! –
Тож дум шалених не змогли залізу
ні мрій, ні вольних поривів мечем! –
Як з серця їдь не витравить зміїна
семи тих літер – слова: Україна! [3, с. 126]

Науковець Т. Салига глибоко аналізує емігрантський період Б. Кравціва: «Особисто пережите на теренах літературної і наукової творчості, громадської і політичної діяльності, болісні роздуми про минуле і майбутнє рідної Батьківщини, що вабить-кличе із чужини синів своїх незабутнім запахом євшану – все це відлунує у творчості поета перших літ вимушеної еміграції» [5, с. 15].

Символом почуттів і думок вигнанця є журавель, який завжди вертається до рідного краю:

Блищать поля важким сріблом землі
і золотіє ліс осіннім листом:
далеко в хмарах кличуть журавлі
за ясним сонцем в далечінь одплисти.
***

В незнану далечінь, де буйні дні
пливуть ударами їх крил невтомних,
горять на грудях відблиски вогнів
і кличуть світ їх криком невгомним [3, с. 35].

Вважається, що журавель є символом духовності та атрибутом Батьківщини. У художньому просторі митців цей образ є архетипом. У міфології багатьох народів птахи є творцями Всесвіту. Простежується чіткий поділ птахів на «чистих (божих)» та «нечистих». До перших відносяться лелека, журавель. Отже, це святий птах. Вважається, що він приносить добро, щастя, весну. І найголовніше, цей птах сприймається як національна константа гармонії. У поезії Б. Кравціва «Журавлі» відкриваються нові семантичні площини. Митець подає власну інтерпретацію: журавлі – це сміливий, лицарський образ юних патріотів, у яких «горять на грудях відблиски вогнів» [3, с. 35], бо справжні герої готові нести великі ідеї у майбутнє. Саме це індивідуальне авторське змістове наповнення надає поезії оптимістичного вістря. Поетичне слово Б. Кравціва у творі «Журавлі» увиразнюється через метафоричне згущення амбівалентної образності вогню.

Справді, тема тривожної одиссеї чужими землями з мріями-ілюзіями про повернення є домінантою у творчості багатьох письменників-емігрантів. Тому у вступній статті до антології «Координати» І. Фізер наголошує, що «втрачена батьківщина і майже травматична туга за нею в творчості поетів-емігрантів є фактором великого значення. Вона часто густо мобілізує їхню увагу, вона викликає надмірну ідеалізацію історичної минувшини» [6, с. 24].

Варто зазначити, що втрата рідної землі переростає у творчості Б. Кравціва в авторський концепт, наповнений екзистенційно драматичним і трагічним світовідчуттям. Значущим у цьому сенсі є вибраний епіграф Юрія Клена до збірки поета «Під зорями чужими»:

А про красу заквітчаних долин,
Про любі серцю комиші і хащі,
Про те, як пахне на межі полин,
І про вигнання долю злу й пропащу,
Який не бачить рідних луговин, –
За мене ще майстерніше і краще
Вам оповів би половецький хан,
Якому хтось дав нюхати євшан [4, с. 67]

Найбільш вагомий і потужний, до щему рідний і глибинний, з'являється образ-символ євшан-зілля у вінку сонетів «Дзвенислава». Витончені словесні обертони, інкрустовані батьківські теплота й любов струменять у поетичних рядках:

Із чару слова, з горстки євшан-зілля,
Із крихти запашної зелен-рути,
Що збереглися скарбом призабутим
Крізь дні тривоги, злоби й божевілля

***

В клунках вигнанців з рідного привілля,
Де цвіти пахнуть п'яно, де нахнуті
І тугою, й коханням людські путі,
Де хліб запікся щирим сонцем й сіллю,
***

Сьогодні вичаровую рядки ці,
Мелодії пісень і гомін дзвонів,
Що ними серце сповнене до краю [3, с. 140-141].

Воістину правдиві слова: які б випробування не готувала доля
людині, а нитка поколінь живе, бо тримає її терпкий трунок євшан-зілля і
не дає забути запах рідної землі.

Література:

1. Василюшин І. П. Антеїстичні концепти в ліриці Богдана Кравціва (дискурс чужини). Закарпатські філологічні студії. Вип. 13. Т. 3. С. 91-96. (<https://doi.org/10.32782/TPS2663-4880/2020.13-3.16>).
2. Гордійчук О. О. Архетипи української ментальності: соціально-філософський аналіз. Філософські науки. Вип. 1 (84). С. 15-19.
3. Кравців Б. Зібрані твори. Нью-Йорк : Вид-во Нью-Йоркської групи. 1978. Т. 1. 380 с.
4. Кравців Б. Під рідними і зорями чужими / упоряд. Т. Салига, І. Василюшин. Львів : Світ, 2018. 648 с.
5. Салига Т. «...З-під «зір чужих» у «дні колишні»... (Богдан Кравців)». Богдан Кравців. Під рідними і зорями чужими / упоряд. Т. Салига, І. Василюшин. Львів : Світ, 2018. 648 с. С. 3–23.
6. Фізер І. Вступна стаття. Координати. Антологія сучасної української поезії на Заході : у 2 т. / упоряд. Богдан Бойчук і Богдан Рубчак. Т. 1. Нью-Йорк : Сучасність, 1969. С. 13-32.